

Ocells aquàtics hivernants al Berguedà

resum dels censos del període 2001-2009

Un mètode internacional de seguiment dels ocells aquàtics

Els censos d'ocells aquàtics hivernants (ànecs, corbs marins, bernats pescaires, gavines, etc.) es realitzen de forma més o menys regular a Europa des de l'any 1950. L'any 1967 es va establir l'anomenat Cens Internacional d'Ocells Aquàtics (*IWC-International Waterbird Census*) a Europa i alguns estats pròxims d'Àfrica i Àsia, amb una metodologia estandarditzada comuna per a tothom i coordinat per l'organització IWRB (*International Waterfowl Research Bureau*). Posteriorment aquests censos s'han anat estenent a altres continents i en l'actualitat es fan en més de 100 països, sota la coordinació de l'organització *Wetlands International*. Consisteixen en comptar cada any i de forma més o menys sincrònica –tots els censos solen fer-se en un parell de setmanes del mes de gener– els ocells lligats a ambients aquàtics i posar totes les dades en comú a escala internacional.

Aquests censos són un mètode per a avaluar de forma força precisa el nombre existent d'individus de cada espècie d'ocell aquàtic, per a saber si les seves poblacions estan augmentant o disminuint i per a conèixer quins són els llocs on es concentren a l'hivern. En darrer terme, aquesta informació permet gestionar aquests ocells i els seus hàbitats: protegir els indrets més importants per a la seva alimentació o descans, regular la quantitat d'individus que es poden caçar (sobretot en el cas dels ànecs), protegir les espècies que estan amenaçades, etc.

A Catalunya es van començar a fer censos d'ocells aquàtics hivernants els anys 1960, de forma molt irregular i parcial. Des dels anys 80 ja es van fer cada hivern a les zones humides més importants del país

(deltes de l'Ebre i del Llobregat, aiguamolls de l'Empordà i alguns embassaments de les terres de Ponent) i els anys 90 es van anar estenent cap a zones humides més petites i a bona part de la xarxa fluvial. Des de fa una desena d'anys, la cobertura del territori català amb els censos es pot considerar molt completa, gràcies a la implicació de força desenes de persones que en conjunt abasten la major part de comarques i llocs on hi ha ocells aquàtics.

Els censos al Berguedà

El Berguedà no és una comarca gaire rica en ocells aquàtics –ni en quantitat ni en diversitat– a causa de la manca de grans zones humides. Tot i això, els aficionats locals als ocells hem estat participant en els censos d'hivern des del moment que es van començar a estendre pel territori català més enllà dels grans aiguamolls litorals, a la fi dels anys 80 i primers 90. En aquests primers temps els censos es van fer de forma irregular i insuficient (uns quants anys sí, altres no, hi havia pocs observadors, no es cobria tota la comarca,...), de manera que s'han de considerar poc representatius. Es van reprendre de forma sistemàtica l'hivern 2000-2001, i des de llavors s'han anat fent regularment, amb la participació cada any d'un bon nombre de persones (al voltant d'una desena) i s'ha aconseguit controlar tots els indrets de la comarca on hi sol haver quantitats significatives d'ocells aquàtics.

El mètode utilitzat en aquests censos berguedans és ben senzill. Els participants ens posem d'acord en un dia per fer-lo, que generalment s'escau el segon o tercer cap de setmana de gener i ens "repartim el territori". Aquest "territori" consisteix tots els anys en l'embassament de la Ba-

ells, l'estany de Graugés, les rescloses del Llobregat al baix Berguedà, el tram de Llobregat que va des de la Pobla de Lillet fins al Collet i la rodalia de la piscifactoria de Bagà. Alguns anys en què hem comptat amb més gent s'han visitat també indrets que són menys freqüentats pels ocells aquàtics, com la riera de Merlès, l'embassament de Casserres i altres. Quan arriba el dia tothom va al seu sector a primera hora del matí, va comptant els ocells que s'hi veuen (procurant sempre no repetir els que han sortit volant) i ho anota en una llibreta. Quan s'ha acabat, cap al migdia, ens reunim per posar les dades en comú...i per fer la xerrada sobre altres coses relacionades amb ocells (amb el temps aquestes trobades han esdevingut també una mena d'acte social, una excusa per a que es vegi gent amb aficions comunes i que difícilment coincideix la resta de l'any). Una vegada es tenen les dades en comú, es fa el recompte total d'ocells per a dos grans sectors, anomenats "Baix Berguedà" (tot el baix Berguedà veritable més l'embassament de la Baells) i "Alt Berguedà" (llocs censats per damunt de l'embassament). Els resultats d'aquests dos sectors s'envien als coordinadors dels censos d'ocells aquàtics hivernants a Catalunya, que els sumen a les dades obtingudes en altres zones del país i, en darrer terme, els resultats catalans s'integren en el cens d'ocells aquàtics europeu. Cada any, els resultats del cens hivernal d'ocells aquàtics hivernants de Catalunya és publicat (en forma impresa, digital o ambdues), detallant els resultats per sectors, entre els quals hi ha els dos del Berguedà.

Ara que fa gairebé 10 hiverns consecutius de censos hivernals al Berguedà (des del 2000-2001 fins al 2008-2009), en els quals s'han obtingut dades prou completes i comparables, hem pensat que és un

bon moment per ordenar la informació obtinguda, fer un resum de la informació sobre ocells aquàtics hivernants a la comarca i exposar-ne alguns dels resultats més interessants dels censos. Es comenten en primer lloc els resultats de les espècies que són hivernants regulars (s'hi veuen cada any) i més o menys freqüents, amb el suport de gràfics per a les espècies més nombroses. Després es parla dels ocells aquàtics que han estat detectats als censos del període 2001-2009, però que no s'han vist cada any, és a dir les espècies irregulars. Per a aquestes espècies rares, es fa també una síntesi de les observacions hivernals a la comarca abans de 2001. Els resultats dels censos del període 2001-2009,

fins al de 2008/2009. Les dades del període 1988-1998 estaven ja recollides al llibre *Fauna del Berguedà*, i les del període 1998-2002 en una mena d'apèndix d'aquest llibre que es va publicar com a dossier al número 73 de *l'Erol*. Qui vulgui més detalls sobre aquelles observacions pot consultar aquests treballs.

Hivernants regulars

Ànec collverd (*Anas platyrhynchos*)

És l'ocell aquàtic més abundant a la comarca, tant a l'hivern com la resta de l'any. En els censos del període 2001-2009 s'han comptat entre 440 i 860 exemplars,

Els estanys de Graugés són una de les parades habituals dels censos d'ocells aquàtics hivernants. (JOSEP MARMI)

indicant el nombre d'individus de cada espècie detectada, es mostren a la Taula 1. En darrer lloc es comenten unes quantes espècies –molt rares al Berguedà– que no s'han vist mai els dies dels censos, però que sí han estat observades en altres dates hivernals, fent també un repàs de les dades anteriors a 2001.

Cal dir que hem considerat observació hivernal tota aquella (d'un ocell vist un sol dia o uns quants) que s'ha fet els mesos de desembre i gener, així com també les que corresponen a estades seguides d'uns quants dies si s'han fet entre el 15 de novembre i l'1 de desembre o entre l'1 i el 15 de febrer. No tots els ocells detectats en aquestes dates són veritables hivernants a la comarca, perquè alguns estan de pas en aquestes èpoques i només hi fan parades curtes d'un o dos dies.

En conjunt, el període d'observacions abastat és de 21 hiverns, des del de 1988/89

amb una xifra més habitual de 650-700. Està molt repartit pel territori, amb grups mitjans (des d'unes quantes desenes fins a més d'un centenar d'individus) a les diverses rescloses del Llobregat al baix Berguedà i a l'estany de Graugés, i amb grups petits (habitualment menys de 20 ocells) en altres punts de la comarca. En general es considera que els collverds que hivernen al Berguedà són els mateixos que hi crien, de manera que les variacions en els censos és probable que reflecteixin l'èxit de la reproducció, que podria estar condicionada sobretot per les riuades de primavera (fan malbé postes i sobreviuen menys pollets). Tot i això, en hiverns especialment freds és probable que també arribin collverds de regions més nòrdiques i que s'afegeixin als ocells residents tot l'any.

En el període 2001-2009 la població de collverds ha experimentat fluctuacions,

però en general sembla que no té una clara tendència a disminuir o augmentar. La situació va ser ben diferent en la dècada de 1990, en què va experimentar un creixement espectacular, passant de ser un ocell molt escàs a la comarca (els anys 80 el màxim nombre que se n'havia vist a Graugés era de 35, i al Llobregat era molt rar) a esdevenir una espècie comuna i abundant. Aquest canvi l'han pogut percebre molt bé els veïns del baix Berguedà que viuen prop del Llobregat, que han anat veient al riu cada vegada més ànecs i més refiats. En els darrers temps el principal canvi observat no ha estat el nombre de collverds, sinó la seva distribució: en la dècada dels 90 a l'hivern estaven molt concentrats a l'estany de Graugés, però ara hi ha grups tan o més grans en diverses rescloses del Llobregat. Darrerament també ha començat a hivernar en baix nombre a la part del Llobregat corresponent a l'alt Berguedà, on abans era absent.

Xarxet comú (*Anas crecca*)

El xarxet és l'altre ànec que s'observa al Berguedà gairebé tots els hiverns, però és molt més escàs que el collverd. En el període 2001-2009 s'ha observat en 7 dels 9 censos. Sembla que tendeix a fer-se cada vegada més regular com a hivernant, ja que s'ha detectat tots els darrers cinc hiverns, mentre que els anys 80 i 90 hi ha molt poques dades d'hivernada. Es veu sempre en nombre escàs, amb un màxim de 5 individus l'hivern de 2006; en èpoques de pas se'n poden veure estols més grans. S'observa en diversos llocs de la comarca, però especialment al tram de Llobregat entre la Colònia Rosal i Gironella i a l'estany de Graugés.

Cabusset (*Tachybaptus ruficollis*)

S'ha observat cada hivern en el període 2001-2009, amb un nombre variable d'individus, des de 5 fins a 20, bé que en general al voltant de la desena (8-11). Es fa complicat dir si aquestes variacions numèriques són ben reals, perquè el cabusset s'amaga i pot ser difícil de detectar. Tampoc sabem bé com explicar-les, però és probable que estiguin motivades per la facilitat amb què poden obtenir aliment capbussant-se, de manera que en hiverns molt freds (amb basses glaçades) o molt plujosos (amb corrent fort al riu) potser hi hauria menys cabussets. A l'hivern es veu sobretot a les rescloses del Llobregat al baix Berguedà, més rarament a l'estany de Graugés i, en hiverns càlids, també en algunes de les basses on cria.

Alguns dels ocells aquàtics hivernants regulars que podem trobar al Berguedà: una parella d'ànecs collverds (superior esquerra), un corb marí gros (superior dreta), el bernat pescaire (inferior esquerra) i la polla d'aigua (inferior dreta).

(MIQUEL BATRIU)

Corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*)

El corb marí és un dels ocells aquàtics més coneguts, perquè és gros i sol anar en estols. Gràcies a l'increment que ha experimentat en els darrers temps, ha passat de ser un desconegut a la comarca a formar-ne part del paisatge hivernal. En el període 2001-2009 el nombre de corbs marins censats ha variat entre 44 i 116, situant-se en general entre 60 i 100. Es poden observar pescant sobretot al Llobregat, a la Baells i a Graugés, però també visiten rieres i petites basses i embassaments. Durant uns quants anys anaven habitualment a la piscifactoria de Bagà –de vegades en grups força grans–,

on podien obtenir menjar fàcilment, però darrerament s'han instal·lat xarxes protectores que els impedeixen pescar-hi. Per a dormir es concentren en pocs punts (anomenats dormidors), que és on es fan els censos; durant anys al Berguedà només hi havia un sol dormidor a l'embassament de la Baells –que canviava de lloc segons els anys– però ara també n'hi ha un a l'estany de Graugés, establert des del 2005.

Tot i que des de fa 20 anys es veien alguns corbs marins, no van esdevenir uns hivernants ben establerts i nombrosos fins a l'hivern 1997-1998, amb un grup de més de 20 a l'embassament de la Baells. La mida dels grups hivernants a la Baells va anar augmentant fins a la meitat de la dècada de 2000, quan es va frenar. Malgrat l'aparició del nou dormidor a Graugés, el nombre de corbs marins hivernants a la comarca no ha augmentat en la darrera dècada, mantenint-se en general per sota de 100. Es pot dir que hi ha hagut una redistribució

dels ocells (dormen en dos punts diferents i pesquen cada vegada en més llocs), cosa que fa semblar que siguin més abundants, però les dades no indiquen cap increment significatiu.

Bernat pescaire (*Ardea cinerea*)

El bernat pescaire sembla que sigui molt abundant, perquè es mou molt i és fàcil de veure, però en realitat el nombre d'individus que passen l'hivern al Berguedà és força modest. Les xifres més habituals d'individus observats en els censos entre 2001 i 2009 s'han situat entre 20 i 40, amb un màxim de 57 el gener de 2007; el mínim de 4 de 2006 és excepcional, extraordinàriament baix, i s'ha de prendre amb precaució perquè no es pot excloure que fos degut a que no es va detectar algun grup gran de bernats que es trobés en algun indret no habitual.

A diferència de la resta d'ocells aquàtics, el bernat pescaire s'ha vist tant o més a l'alt

Berguedà que al baix Berguedà en el període considerat. Aquest fet que pot semblar sorprenent té una explicació senzilla: els bernats s'havien acostumat—com els corbs marins— a anar a pescar a la piscifactoria de Bagà, on trobaven menjar abundant i fàcil, fins al punt que l'any 2007 es van veure a Bagà 44 bernats (el 77 % dels censats a la comarca). Darrerament la piscifactoria ha instal·lat xarxes protectores que dificulten la pesca, mesura que ha fet baixar molt el nombre de bernats presents. A banda d'aquestes concentracions puntuals a Bagà, els bernats es poden observar solitaris o en petits grups en qualsevol massa d'aigua de la comarca; més rarament també es veuen enmig dels camps, on cacen talpons i ratolins.

Polla d'aigua (*Gallinula chloropus*)

La polla d'aigua és, amb el collverd, l'ocell aquàtic més estès per la comarca durant tot l'any, quan cria en moltes basses i rieres. A l'hivern una part dels llocs on cria es glacen o tenen poc menjar, i llavors tendeix a concentrar-se en masses d'aigua més grans. Es considera que, en general, els individus que passen l'hivern al Berguedà són també residents a la comarca la resta de l'any. El nombre de polles d'aigua detectades en els censos del període 2001-2009 ha anat des de poc més d'una desena fins a una quarantena. Aquestes xifres, però, s'han de prendre amb cautela, perquè és complicat censar bé totes les polles d'aigua presents, ja que estan molt escampades i són amagadisses, de manera que es pot suposar que la població real sempre ha estat superior als resultats obtinguts en els censos. Aquesta incertesa sobre la fiabilitat dels censos fa que no sigui gaire viable interpretar els canvis experimentats entre els anys. Tanmateix, algunes semblances entre les gràfiques de l'ànec collverd i la polla d'aigua (per exemple el pic de 2002, el descens de 2003, l'increment posterior fins a 2005 o 2006,...) fan pensar que la quantitat de polles d'aigua també podria dependre força de la influència de les riades de primavera en l'èxit de la reproducció. Pel que fa a la seva localització, a l'hivern, s'observen gairebé totes al baix Berguedà, molt repartides per les rescloses del Llobregat i l'àrea de Graugés, i és segur que també n'hi ha en petites basses i rieres que no són censades.

Gavià argentat (*Larus michahellis*)

El gavià ha estat durant el període 2001-2009 un hivernant habitual (s'ha vist tots els anys) però molt escàs (entre 2 i 7 individus), i aquesta ha estat si fa no fa la mateixa

El gavià argentat també es troba entre els ocells aquàtics hivernats identificats als censos. (MIQUEL BATRIU)

situació des de fa una vintena d'anys. En la dècada de 1980 el gavià havia estat més nombrós, observant-se'n grups de més de 100 individus a l'embassament de la Baells, que anaven a menjar sovint a l'antic abocador d'escombraries de Cercs situat a la cua del pantà. En l'actualitat els gavians també s'observen bàsicament a la Baells, tot i que de tant en tant n'apareixen alguns individus al Llobregat o a Graugés.

Blauet (*Alcedo atthis*)

El blauet és un altre hivernant habitual (s'ha observat en vuit censos de nou) i molt escàs (se n'han comptat entre 1 i 5 individus). Es pot veure gairebé en qualsevol lloc amb aigua estancada o de poc corrent de la comarca. És probable que la quantitat real de blauets sigui superior a la reflectida als censos, ja que poden haver-n'hi en algunes rieres no censades, però es pot assumir que la població hivernant a la comarca no passa de 10 exemplars. No sembla que la seva abundància hagi canviat gaire en els darrers vint anys.

Hivernants irregulars observats als censos

Ànec mandarí (*Aix galericulata*)

L'ànec mandarí ha aparegut en cinc dels nou censos fets fins ara. En concret, cal remarcar que ho ha fet de manera consecutiva i regular en els darrers cinc anys, en què s'han detectat 1-2 individus que, en alguns casos, han fet estades hivernals més o menys llargues, movent-se preferentment entre el Llobregat al seu pas per Cal Rosal, i l'estany de Graugés.

Aquesta mateixa tendència ja s'havia detectat en el període comprès entre els hiverns del 88/89 i del 96/97, ja que l'espècie també va ser detectada en cinc d'aquests nou hiverns, durant els quals els ambients adequats van ser prospectats amb notable freqüència.

Es tracta d'un ànec originari d'Àsia oriental, que sovint és criat en jardins com a ocell ornamental, però en diverses zones d'Europa s'han format poblacions salvatges a partir d'individus escapats. En conjunt, totes aquestes dades hivernals d'ànec mandarí són particularment interessants perquè, tot i que en general es tendeix a considerar que les observacions d'aquesta espècie són d'animals domèstics escapats, diversos indicis semblen apuntar que els casos d'hivernada descrits al Berguedà podrien ser d'exemplars salvatges procedents d'algun dels seus nuclis de cria del centre d'Europa.

Ànec xiulador (*Anas penelope*)

Espècie registrada en tres dels nou censos realitzats, en diferents indrets del Llobregat i el pantà: 2 individus entre Cal Rosal i Gironella, del 13 al 17/I/02; 1 exemplar a la Baells, del 15 al 18/I/04; i un a Cal Vidal el 20/I/07, potser el mateix que va ser vist entre el 18/I i el 3/II entre La Plana i l'Ametlla de Casseres.

A part de les dades esmentades, n'hi ha algunes més de prèvies, d'entre les quals destaquen les estades a Graugés d'un ànec xiulador del 27/XII/93 al 15/III/94, i d'un o dos individus des del 28/XI fins a la darrerria de desembre del 98. També cal fer esment de l'observació a la Baells de 39 individus el 25/I/89, tot i que en aquest cas ja es tractaria de migració prenupcial.

Ànec griset (*Anas strepera*)

L'ànec griset ha estat detectat en tres dels nou censos fets fins ara al Berguedà: en les tres ocasions, han estat entre 2 i 4 ànecs observats al tram del Llobregat entre La Plana i Gironella, i en el cas del 2006, 2 exemplars hi van restar des del 15/I fins al 3/II.

Si a les observacions dels censos hi afegim una altra citació d'una parella al mateix tram de riu, del 18/I al 3/II/07, es dona la circumstància que l'espècie ha estat present els darrers quatre hiverns al mateix tram de riu. Curiosament, a banda d'això, només hi havia una citació hivernal prèvia d'1 individu a Graugés, del 5/II al 9/III/91.

Ànec cuallarg (*Anas acuta*)

Espècie detectada en un sol cens, el de 2005, quan 2 mascles es van deixar veure

La fotja vulgar (superior esquerra), la xivita (superior dreta) i l'ànec mandarí (inferior) es troben entre els ocells aquàtics hivernants irregulars al Berguedà. (MIQUEL BATRIU)

pel tram del Llobregat de l'Ametlla de Casserres- La Plana, del 13/I al 4/II.

També hi ha una altra citació hivernal prèvia, d'una parella a Graugés el 26/XII/97.

Ànec cullerot (*Anas clypeata*)

Només ha estat censat en dues ocasions: 2 cullerots a Graugés el 20/I/01, i també 2 a Graugés i la gravera d'Olvan el 15/II/06, que després es van veure a Graugés fins al 25/II/06.

També a Graugés s'havia detectat prèviament l'estada d'1 individu l'hivern del 93/94 i de 4 individus l'hivern del 94/95, en ambdós casos des de principis de desembre a mitjans o finals de febrer. D'altra banda, cal destacar les citacions de cullerots al pantà de la Baells, cap a la darrereria de gener, després d'onades de fred, els anys 1985 i 1997.

Morell de cap roig (*Aythya ferina*)

Ànec de presència accidental en els censos hivernals: només es va detectar un exem-

plar el 17/I/04 al Llobregat, a l'Ametlla de Merola.

Cal destacar una única citació prèvia d'estada hivernal, correspondent a 1 individu que va romandre a Graugés, del 27/XII/87 al 9/III/90.

Martinet blanc (*Egretta garzetta*)

Espècie amb una sola citació hivernal a la comarca: 2 exemplars detectats durant la realització del darrer cens, el 17/I/09, a Graugés. Almenys un d'ells ja hi era des del 10/XII/08.

Rascló (*Rallus aquaticus*)

El rascló ha aparegut en tres censos hivernals diferents, en diferents trams del Llobregat: 1 a Gironella el 20/I/01; també 1 a Cal Prat el 20/I/07; i 2 a Cal Rosal el 13/I/08.

Hi ha, encara, unes quantes citacions hivernals més, sempre al Llobregat: a Gironella, els hiverns de 1988 i 1990; a prop de Cal Rosal el 7/II/04; i a l'Ametlla de Casserres, des del 17/X/04 fins al 30/XI/04. Probable-

ment deu ser més freqüent del que sembla, ja que és una espècie de difícil detecció, que pot passar força desapercebuda.

Fotja (*Fulica atra*)

Espècie detectada en tres dels censos fets fins ara (els anys 2001, 2006 i 2009). En concret, sempre s'han vist 1-2 individus a Graugés. En el cas del darrer cens, les dues fotges detectades el 17/I/09 hi eren des de principi de desembre.

D'altra banda, a l'estany de Graugés, ja s'havia registrat la presència regular de fotges en un nombre variable d'entre 1 i 5 individus al llarg dels hiverns del 90/91, 91/92 i 97/98.

Xivita (*Tringa ochropus*)

Espècie detectada en quatre dels nou censos realitzats, sempre s'han observat 1-3 individus al tram del Llobregat entre Cal Rosal i Cal Bassacs.

La xivita és irregular i molt escassa com a hivernant. Curiosament, tot i que en els censos (des del 2001) és lleugerament més freqüent que la xivitona, en dates anteriors (principalment dels anys 90), semblava força més escassa. L'estada hivernal més llarga detectada és la d'una xivita localitzada vora el riu, a Gironella, entre el 17/II i el 29/II/92.

Xivitona (*Actitis hypoleucos*)

La xivitona ha aparegut en tres dels cen-

TAULA 1: Censos totals d'ocells aquàtics hivernants realitzats entre 2001 i 2009.

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
HIVERNANTS REGULARS										
Ànec coll verd	<i>Anas platyrhynchos</i>	439	740	442	641	656	724	665	860	681
Xarxet comú	<i>Anas crecca</i>	0	1	2	0	3	5	1	1	2
Cabusset	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	9	9	5	20	16	8	8	11	11
Corb marí gros	<i>Phalacrocorax carbo</i>	85	63	104	66	98	90	116	44	102
Bernat pescaire	<i>Ardea cinerea</i>	35	40	28	38	29	4	57	25	15
Polla d'aigua	<i>Gallinula chloropus</i>	11	31	19	28	43	29	22	30	37
Gavià argentat	<i>Larus michaellis</i>	4	4	2	7	2	3	4	3	5
Blauet	<i>Alcedo atthis</i>	1	1	0	1	3	2	1	5	1
HIVERNANTS IRREGULARS										
Ànec cullerot	<i>Anas clypeata</i>	2	0	0	0	0	2	0	0	0
Ànec cuallarg	<i>Anas acuta</i>	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Ànec griset	<i>Anas strepera</i>	0	0	0	0	0	2	0	4	2
Ànec xiulador	<i>Anas penelope</i>	0	2	0	1	0	0	1	0	0
Ànec mandarí	<i>Aix galericulata</i>	0	0	0	0	2	1	1	1	2
Morell cap-roig	<i>Aythya ferina</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Martinet blanc	<i>Egretta garzetta</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Fotja vulgar	<i>Fulica atra</i>	1	0	0	0	0	1	0	0	2
Rascló	<i>Rallus aquaticus</i>	1	0	0	0	0	0	1	2	0
Xivita	<i>Tringa ochropus</i>	0	0	0	0	1	1	0	3	1
Xivitona vulgar	<i>Actitis hypoleucos</i>	1	0	0	0	0	1	0	2	0

sos hivernals fets fins ara. En concret, en totes tres ocasions s'han vist 1-2 individus al tram de riu comprès entre Cal Rosal i Cal Bassacs.

Les dades prèvies d'aquesta espècie en dates clarament hivernals reforcen també la idea que la xivitona és una espècie irregular i molt escassa a la comarca com a hivernant. Per exemple, entre els hiverns del 88/89 i del 96/97 (període en què els ambients adequats van ser prospectats més regularment), l'espècie va ser detectada en cinc d'aquests nou hiverns, sempre només 1-2 exemplars localitzats en el mateix tram del Llobregat abans esmentat, i també al pantà de la Baells.

Hivernants irregulars no observats als censos

Cigne mut (*Cygnus olor*)

Almenys des de la dècada de 1980, una parella de cignes domèstics instal·lada a Graugés acostumava a fer el niu a les ribes de l'estany i alguns anys, aconseguien criar amb èxit. Les citacions hivernals d'aquesta espècie, tant a Graugés com al Llobregat, com en algunes basses properes, s'han d'atribuir, doncs, als moviments d'aquests grups familiars des de Graugés. L'última d'aquestes citacions data del gener de 2004. D'aleshores ençà, el cigne ha desaparegut de la comarca.

Oca vulgar (*Anser anser*)

Espècie de la qual només coneixem un parell de citacions a la comarca. L'hivern de 1985, coincidint amb una gran onada de fred, 12 oques van estar-se uns dies al pantà de la Baells. Fa més poc, el desembre de 2007, una oca aparentment salvatge (no es pot excloure del tot que fos una oca domèstica amb plomatge semblant a les salvatges) va restar durant un parell de setmanes en uns camps situats al límit dels municipis de Berga i Avià.

Ànec carolí (*Aix sponsa*)

Una femella va ser vista a la bassa de les escoles de Graugés, entre el 8/II/07 i el 5/IV/07. Novament, aquesta espècie va ser observada a Graugés l'hivern 2008-2009, amb una parella detectada per primera vegada el 8/XII/08 i que es va anar veient al llarg del hivern. Aquest ànec és d'origen nord-americà i es cria sovint en jardins, raó per la qual el més probable és que fossin escapats de captivitat; no es pot excloure del tot que siguin ocells assalvatjats provinents d'Europa central (en alguns llocs han criat en llibertat), com sembla que passa amb l'ànec mandarí, però és força més difícil de demostrar.

Xibec (*Netta ruffina*)

Només citat a la comarca en una sola ocasió en període hivernal: uns quants exemplars al pantà de la Baells durant l'onada de fred del gener de 1985.

Morell de plomall (*Aythya fuligula*)

Espècie absent en els nou censos fets fins ara, per bé que ha estat citada en tres hiverns diferents durant la dècada de 1990. En tots els casos, es tracta de citacions d'una femella solitària a Graugés (potser, doncs, sempre la mateixa), on va restar del 15/XII/93 al 5/II/94; del 19/XII/94 al 13/II/95; i del 28/XI al 5/XII/98. També hi ha una referència imprecisa d'un morell de plomall en una bassa de Sagàs durant l'hivern de 1994.

Cabussó emplomallat (*Podiceps cristatus*)

El cabussó emplomallat no ha aparegut mai fins ara en els registres del censos, tot i que ha estat observat en tres hiverns diferents. Una sola vegada s'ha vist a Graugés: 1 exemplar, del 9 al 15/XII/93. La resta de citacions són del pantà de la Baells, d'entre les quals destaquen l'estada de 1-2 individus entre el 8/XI i el 6/XII/05, i l'observació de 3 exemplars el 28/I/09.

Cabussó collnegre (*Podiceps nigricollis*)

Espècie detectada només en dues ocasions en dates hivernals: 1 individu que va restar a Graugés del 4 al 24/XI/95, i 1 individu observat a la Baells el 19/I/97, després d'una onada de fred.

Corb marí emplomallat (*Phalacrocorax aristotelis*)

La presència d'aquesta espècie a l'interior de Catalunya és un fet excepcional. Per

això, és especialment remarcable l'aparició de 2 joves al pantà de la Baells, observats des del 31/I/09 fins a l'estiu d'aquest mateix any. Aquesta sorprenent aparició sembla relacionada amb un temporal de forts vents del nord-oest que va provocar l'entrada d'un gran nombre de gavinetes de tres dits des de l'Atlàntic fins a l'interior de Catalunya, ja que la detecció d'aquesta darrera espècie a la Baells va coincidir amb la dels corbs marins emplomallats.

Esplugabous (*Bubulcus ibis*)

Observat només en quatre hiverns diferents, en destaquen les llargues estades de l'hivern del 87/88, quan 1-2 individus van restar a Graugés des del 15/XII fins al 20/IV, i de l'hivern del 90/91, amb 1-3 individus, també a Graugés, del 29/XI al 30/IV. A part d'això, només hi ha dues observacions puntuals més d'un sol exemplar: el 30/XII/08 a Terradelles (Bagà), i el 31/I/09 al sud de Berga.

Becadell sord (*Lymnocyrtes minimus*)

Hi ha una única referència de l'espècie en l'àmbit comarcal: unes captures fetes per caçadors a Gironella, l'hivern de 1980. Malgrat la imprecisió en la data, la citació és segura, confirmada per l'existència d'un exemplar dissecat.

Becadell comú (*Gallinago gallinago*)

Espècie no detectada fins ara en cap dels censos realitzats, fet que resulta una mica sorprenent tenint en compte l'existència de força citacions hivernals prèvies. En aquest sentit, és destacable, per exemple, que durant quatre hiverns consecutius, des del 88/89 fins al 91/92, la seva presència a l'hivern va ser regular, tot i que en un nombre molt baix: 1-2 individus en un tram del Llobregat a Gironella i vora un rec als afores de Casserres. També n'hi ha diverses citacions de la darrera dècada en període hivernal, però cap correspon a la data dels censos.

Becut (*Numenius arquata*)

L'única citació de què es disposa a la comarca és l'existència d'un immatur dissecat a Casserres, que va ser capturat un dia d'hivern deambulant per uns camps nevats, potser durant una onada de fred, a principi dels anys 80.

Gavina vulgar (*Larus ridibundus*)

En dates clarament hivernals, hi ha una sola citació de l'espècie: la irrupció d'aproximadament un miler d'individus al pantà de la Baells el 29/I/87, com a conseqüència d'una onada de fred.

El cigne mut era fàcil d'observar als estanys de Graugés des de la dècada de 1980. Actualment sembla, però, que ha desaparegut de la comarca. (JOSEP MARMI)

Gavineteta de tres dits (*Rissa tridactyla*)

El gener de 2009, un temporal de forts vents va facilitar la irrupció excepcional d'aquesta espècie a l'interior de Catalunya, on va ser observada en diversos embassaments. Durant aquest episodi, al Berguedà, 2-3 individus van deixar-se veure al pantà de la Baells entre el 28 i el 31/I/09, fet que suposa l'única citació hivernal confirmada de l'espècie a la comarca.

Conclusions

La comarca del Berguedà presenta poques zones aptes per als ocells aquàtics raó per la qual hi ha una diversitat d'espècies baixa. Del total de 33 espècies citades en aquest treball, només vuit han estat detectades de forma habitual en els censos hivernals realitzats al llarg dels darrers anys. Representen menys del 5% d'espècies d'ocells que podem trobar a la comarca al llarg de l'any. L'ànec collverd és l'ocell aquàtic més abundant al Berguedà, tal com reflecteixen els resultats dels censos. Les altres espècies es presenten en nombres remarcablement més baixos. Algunes de les espècies regulars com a hivernants les podem trobar també com a nidificants a la comarca (el

collverd, el cabusset, la polla d'aigua i el blauet). El bernat pescaire cria a Catalunya però mai no s'ha confirmat que ho hagi fet al Berguedà, tot i que s'hi veu sovint en període reproductor. D'altres, com el xarxet (reproductor molt rar i irregular a Catalunya) i el corb marí, només vénen a passar els mesos d'hivern, procedents d'altres indrets d'Europa. La presència d'aquestes espècies als ambients aquàtics de la comarca, encara que sigui només a l'època hivernal, pot ser un bon indicador de qualitat dels hàbitats i de disponibilitat de recursos. En aquest sentit, cal valorar molt positivament el significatiu augment del nombre d'individus d'algunes espècies com l'ànec collverd i el corb marí, en relació amb la seva situació de fa tan sols dues dècades, quan eren molt més escassos en l'àmbit comarcal.

Nota

Els censos d'ocells aquàtics hivernants a la comarca del Berguedà han estat possibles gràcies a la participació de les següents persones: Jordi Armengol, Pere Aymerich, Miquel Batriu, Adrià Cabanas, Lluís Cabanas, Quirze Cabanas, Josep Mª Carnero, Miquel Casas, Josep Comellas, Dídac Flores, Guillem Fustè, Jordi Garcia, Xavier Gual, Joan Hurtado, Miquel Hurtado, Jordi Izquierdo, Boris Lapuerta, Josep Marmi, Josep Lluís Mas, Pere Oliva, Ramon Padulles, Maria Pijoan, Eva Puigpelat, Joan Pujol, Joan Rovira, Joan Santandreu, Francesc Soler, Jordi Vidal, Xavier Viñas, Esteve Vivó.

***Article coordinat per Pere Aymerich, Joan Santandreu i Josep Marmi.**